

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้ประโยชน์วิจัย (research utilization) เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจและเป็นสนามของการวิจัย (research field) ที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วทั่วโลก นักวิจัยและมหาวิทยาลัยได้รับแรงกดดันที่จะต้องเพิ่มการใช้ประโยชน์ของการวิจัยให้มากขึ้น ทั้งจากผู้บริหารที่ทำหน้าที่ตัดสินใจระดับนโยบายและจากประชาชนผู้จ่ายภาษีในสังคมวงกว้าง เพราะผู้บริหารและสังคมต่างคาดหวังผลตอบแทนที่คุ้มค่าจากการลงทุนหรือการสนับสนุนทุนในการวิจัย ประกอบกับความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นในการให้นักวิจัยและมหาวิทยาลัยที่ผลิตงานวิจัยต้องแสดงให้เห็นผลของประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยระดับมหาวิทยาลัย (Landry, Amara, และ Lamari, 1999)

สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้นำของการวิจัยระดับโลกได้ให้ความสำคัญในการใช้ประโยชน์วิจัยกับการศึกษาอย่างจริงจัง ดังที่สภาองเกรสได้ผ่านกฎหมายสำคัญสองฉบับสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากการวิจัยกับการจัดการศึกษา การพัฒนา การเผยแพร่และการช่วยเหลือทางเทคนิค กฎหมายดังกล่าวคือ พระราชบัญญัติ No Child Left Behind (NCLB) และ พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ (Education Science Reform Act : ESRA) เพื่อให้ครูและบุคคลากรทางการศึกษาใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยพัฒนาการศึกษา และส่งเสริมผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จ ทำให้ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2004 สมาคมอุตสาหกรรมความรู้ทางการศึกษาแห่งชาติ (National Education Knowledge Industry Association : NEKIA) ได้ประกาศโครงการความริเริ่มเพื่อการใช้ประโยชน์ความรู้ในการศึกษาของชาติ (A national initiative for knowledge utilization in education) เพื่อริเริ่มให้เพิ่มการใช้ความรู้จากการวิจัยส่งเสริมสมรรถนะและลดระยะช่องว่างของสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาผู้เรียน และเพื่อแก้ปัญหาสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนรัฐกว่า 25,000 แห่งต่ำกว่ามาตรฐาน เพราะผลที่ครูผู้สอนทำการสอนโดยไม่มีองค์ความรู้จากงานวิจัยอย่างสมควรปฏิบัติ

วงการพยาบาลในสหรัฐอเมริกาและแคนาดามีการวิจัยเพื่อการรักษาพยาบาลและการวิจัยด้านการนำผลวิจัยมาใช้ปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ซึ่ง Estabrooks (1998) สรุปว่าการศึกษาและวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัยมีการบันทึกและรายงานมากกว่า 30 ปีแล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ 1970s เป็นต้นมา เริ่มจากงานวิจัยในอเมริกาเหนือของ Shore (1972) Ketefian (1975) และโครงการ "การดำเนินการและการใช้ประโยชน์วิจัยในงานพยาบาล" (Conduct and Utilization of Research in Nursing : CURN) โดยนักวิจัยหลายท่าน คือ Horsley, Crane และ Bingle (1978); Horsley และคณะ (1983) จากการศึกษาที่ Abdallah (1970) ได้เสนอประเด็นให้การรักษาพยาบาลเป็นการปฏิบัติงานอิงผลการค้นคว้าวิจัยและผู้บริหารงานพยาบาลได้เรียกร้องให้มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดแนวคิดการใช้ประโยชน์ความรู้จากการวิจัยและการปฏิบัติงานโดยมีหลักฐานประจักษ์ (evidence-based practice : EBP) มีนักวิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าต่อๆ มาคือ Hayes (1997); Kitson (1997); Naish (1997); Pearson (1997); Shorten และ Wallace (1997); Simpson (1996); Stetler และคณะ (1998); Estabrooks (1998) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการวิจัยในการสนับสนุนการทำงานและการคำนึงถึงการใช้ประโยชน์วิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินการวิจัยของไทยในปัจจุบัน โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนต้องเป็นงานวิจัยในลักษณะของชุดโครงการวิจัยมากกว่างานวิจัยเดี่ยว โครงการวิจัยต้องมีการบูรณาการศาสตร์ความรู้และดำเนินงานด้วยผู้วิจัยที่หลากหลายสาขาวิชามากขึ้น นั่นเพราะความต้องการให้เกิดผลลัพธ์ของการทำวิจัยที่สามารถตอบสนองต่อการใช้ประโยชน์ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงการวิจัยที่นำไปสู่การใช้งานได้จริงอย่างชัดเจน ดังปรากฏในหลักเกณฑ์ในการกำหนดและคัดเลือกโครงการวิจัยแบบบูรณาการ หัวข้อที่ 1.4 ผลตอบแทน/ผลงานที่เกิดขึ้นจริง (returns / end results) ตามยุทธศาสตร์และแผนงานวิจัยแบบบูรณาการ ระยะปานกลาง พ.ศ. 2548-2550 ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ระบุว่า 1) มีความพร้อมในการนำผลวิจัยไปใช้ตัดสินใจ/ปฏิบัติการ (end results) 2) พัฒนาผลการวิจัยเชิงนโยบาย/แผนงานได้ (programming) 3) ระบุผลได้/ผลเสียชัดเจน 4) เกิดผลทันที (immediacy of benefits) 5) สามารถขจัดปัญหาขาดข้อต่อ (missing linked) ในการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ 6) ผู้วิจัยเต็มใจดำเนินการต่อเนื่องในการอธิบาย ชี้แจง ทำประชาพิจารณ์ สร้างและพัฒนานโยบายและแผนงาน จนถึงขั้นปฏิบัติการ

การที่ต้องเน้นการใช้ประโยชน์วิจัยอย่างจริงจังนั้นเพราะถือว่าความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นความรู้อันดีที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ อาศัยทรัพยากรและเวลามากมหาศาล ซึ่งควรจะได้มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางดังที่สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537) แสดงทัศนะว่า การวิจัยเป็นกระบวนการนำมาซึ่งยอดของความรู้และยอดของความรู้นี้ มิได้มุ่งเพื่อสนองความก้าวหน้าของวิทยาการตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วต้องการให้ยอดความรู้จากการวิจัยนี้เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคตมากที่สุด นอกจากนี้จินตนาภา โสภณ (2539) ยังเน้นย้ำความสำคัญของคุณค่าสำคัญของงานวิจัยว่าอยู่ที่การใช้ให้เกิดประโยชน์ ผลงานวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์แล้วแม้ได้รับการพิจารณาเป็นงานวิจัยที่ดี มีคุณค่าต่างๆ นานา แต่หากยังไม่ได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือใช้ในทางปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ก็ถือว่ยังเป็นงานวิจัยที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่แท้จริง วิจารณ์ พานิช (2546) เพิ่มเติมว่าในปัจจุบันความคาดหวังประโยชน์ของการวิจัยยังเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดการทุนสนับสนุนการวิจัยและมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของระบบการวิจัยของประเทศ

การวิจัยได้รับการยอมรับและเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการค้นคว้าหาคำตอบที่ถูกต้องในการทำงานวงการต่างๆ การใช้ผลวิจัยและกระบวนการวิจัยในการพัฒนาประเทศทวีความสำคัญจนผู้บริหารประเทศต้องให้ความสำคัญกับการวิจัย การจัดการระบบวิจัยและการบริหารการลงทุนด้านการวิจัยให้เกิดประโยชน์จากการวิจัยสูงสุด สำหรับประเทศไทย มีการออกพระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 และการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2535 ทำหน้าที่เป็นองค์กรบริหารระบบวิจัยระดับชาติสนับสนุนและบริหารทุนวิจัย สร้างระบบจัดการงานวิจัยให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

การให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศนั้น นักวิชาการจะพิจารณาจากดัชนีวัดคุณภาพวิจัยของประเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านวิจัยของประเทศให้สูงขึ้นหรือให้ได้ตามมาตรฐาน อันเป็นเหตุสร้างความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศอย่างจริงจัง ดัชนีวัดคุณภาพวิจัยของประเทศที่สำคัญประกอบด้วย 1) สัดส่วนงบประมาณด้านการวิจัยต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (Gross National Product : GDP) 2) สัดส่วนจำนวนนักวิจัยต่อประชากรหมื่นคน 3) จำนวนบทความตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติที่ได้รับการยอมรับเข้าอยู่ในฐานข้อมูลของ ISI (Institute of Scientific Information) สำหรับด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือ SSCI (Social Science Citation Index) สำหรับด้านสังคมศาสตร์ 4) จำนวนงานวิจัยที่จัดสิทธิบัตร (วุฒิปงศ์ เศษะดำรงสิน, 2548) ซึ่งดัชนีวัดคุณภาพวิจัยของประเทศเหล่านี้กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานเพื่อบ่งชี้ให้ผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกให้เกิดองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานการวิจัยที่มีคุณภาพ และเพื่อให้การวิจัยแพร่หลายสู่ผู้ใช้และก่อคุณประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่สมบูรณ์มากที่สุด

เมื่อศึกษาค้นคว้าด้านการศึกษาและวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัยของประเทศไทย สามารถสรุปพัฒนาการได้ 3 ยุค ตามเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) พัฒนาการทางการศึกษาและวิธีวิทยาการวิจัยของการวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัย 2) บทบาทของการวิจัยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ 3) ความเปลี่ยนแปลงของระบบวิจัยและบริบทแวดล้อม ยุคแรกคือช่วงอดีตจนถึงปี พ.ศ.2520 ยุคที่ 2 คือช่วงปี พ.ศ.2520-2539 ยุคที่ 3 คือช่วงปี พ.ศ.2539 ถึงปัจจุบัน

ยุคแรกเป็นช่วงเวลาของการแสวงหาสำรวจและขบคิดหาวิธีการแก้ปัญหาของการใช้ประโยชน์วิจัยท่ามกลางบริบทการก่อตั้งระบบวิจัยของประเทศไทยในยุคบุกเบิก มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2499 เกิดสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ (พ.ศ.2502) และเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติในเวลาต่อมา (พ.ศ.2515) มีนักวิชาการอภิปรายถึงลักษณะการใช้ประโยชน์วิจัยและให้ความเห็นในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่งานวิจัยไม่ถูกนำไปใช้ว่ายังมีปัญหาของการไม่เป็นที่ยอมรับและการไม่ให้ความเชื่อถือในการนำไปปฏิบัติของผู้บริหาร (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2519; จรรยา สุวรรณทัต, 2520) ยังไม่พบการวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัยในช่วงนี้

ยุคที่ 2 เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาระบบวิจัยของประเทศไทยให้มีระบบและนำผลการวิจัยมาตอบสนองการพัฒนามากขึ้น การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 1 - 4 (พ.ศ.2520-2539) ภายใต้การดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4-7 (พ.ศ.2520-2539) เริ่มปรากฏงานวิจัยที่ค้นคว้าหาความรู้ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์วิจัย งานวิจัยในช่วงแรกมีลักษณะของงานวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ (ทวีป อภิสสิทธิ์, 2521; ศศิธร พืระกฤติ, 2523; มาณี สมิตธิสัมพันธ์และคณะ, 2522) ปลายยุคที่ 2 นับเป็นช่วงสานต่อการพัฒนาระบบวิจัยให้มีคุณภาพและทวีคุณค่าการใช้ประโยชน์วิจัยเพื่อตอบสนองผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อนำประเทศไปสู่การพัฒนาทั้งด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เกิดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ (พ.ศ.2535) เพื่อความคล่องตัวในการบริหารจัดการทุนวิจัยให้คุ้มค่าและก่อผลลัพธ์การใช้ประโยชน์จากการวิจัยมุ่งให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันสูงขึ้น มีการนำเข้าความรู้และเทคโนโลยีจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นตามนโยบายการพัฒนาประเทศและส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออก ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงก่อนประสบวิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่ในเวลาต่อมาพบว่า มีนักวิชาการเสนอให้มีความสำคัญกับผลลัพธ์การวิจัยคือการนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มจากการได้เพียงผลผลิตของการวิจัย (ไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์, 2535; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2537) มีงานวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์การวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาของประเทศ (จินตนาภา โสภณ, 2539) เริ่มมีการประเมินผลและติดตามโครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2539; กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2540)

ยุคที่ 3 คือช่วงพ.ศ.2540 ถึงปัจจุบัน เป็นยุคของการขยายขอบเขตการใช้ประโยชน์จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและยุคการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์วิจัยในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านมากขึ้น องค์การในระบอบวิจัยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ (จิรพันธ์ อรรถจินดาและภาณี แสนเจริญ, 2544) เป็นยุคที่เน้นความสำคัญการบริหารจัดการที่ดี มีการกำกับดูแลและตรวจสอบ การรักษาคุณภาพงานวิจัยและการใช้ประโยชน์วิจัยที่ได้รับการสนับสนุน (สุธรรม อารีกุลและคณะ, 2543; ฉัตรสมน พฤตมิญญ, 2546) มีนักวิชาการเสนอแนวคิดและวิธีการนำผลวิจัยไปใช้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย (จิรพันธ์ ไตรทิพย์จรัส, 2543; มন্ত্রী จุฬาวัดมนดล, 2544; จำนงค์ อภิวัฒน์สิทธิ์, 2546; วิจารณ์ พานิช, 2545, 2546) การวิจัยมีเนื้อหาครอบคลุมกว้างขวางทั้งการวิจัยที่สนองนโยบายของรัฐ การวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาและการแข่งขัน มีการบูรณาการความรู้หลากหลายสาขาในการวิจัย และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและขยายฐานความรู้ของประเทศ (จรัส สุวรรณเวลา, 2547; สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2547; ปิยะวัติ บุญ-หลง, 2548) มีการวิจัยเน้นการนำผลวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านมากขึ้น (ประภัสสร วงษ์ดี, 2540; วีรนุช ทองแดง, 2546) ด้านวิทย์วิทยการวิจัยก็พบว่ามีการใช้เทคนิควิธีการวิจัยขั้นสูงมาใช้ดำเนินการวิจัยมากขึ้น (กัญญาธิญา วงศ์วัชรรัตน์, 2545; วีรนุช ทองแดง, 2546)

อย่างไรก็ตาม พบว่าการวิจัยด้านการใช้ประโยชน์วิจัยในประเทศไทยยังมีอย่างจำกัด คือ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (exploratory or survey research) ในการศึกษาสภาพปัญหาการใช้ประโยชน์วิจัยเกือบทั้งหมด มีการพัฒนาแนวทางการศึกษา วิธีการ รูปแบบการวัดหรือโครงสร้างของตัวแปรการใช้ประโยชน์น้อยมาก มีเพียงการวิจัยศึกษาหาตัวแปรที่ส่งผลต่อการใช้ผลการวิจัยของวีรนุช ทองแดง(2546) ที่วัดค่าการใช้ประโยชน์วิจัยอิงการใช้ประโยชน์ผลประเมินของศิริชัย กาญจนวาสี (2545) แต่ไม่ได้วัดตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยจากลำดับในขั้นตอนการใช้ประโยชน์เช่นของต่างประเทศ และยังไม่วัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยจำแนกตามรูปแบบการใช้ (pattern of research utilization) ที่นักวิจัยนานาชาติดำเนินการวิจัยกันเป็น 3 ด้าน (Weiss, 1979; Lasen, 1980; Beyer and Trice, 1982; Stetler, 1994; Estabrooks, 1998, 1999, 2003, 2005; Milner, F. M., Estabrooks, C. A. Humphrey, C., 2004) คือ การใช้ประโยชน์โดยตรง การใช้ประโยชน์โดยอ้อม การใช้ประโยชน์เชิงชักชวน และยังไม่มีการนำเสนอแบบจำลองอธิบายการใช้ประโยชน์วิจัย (research utilization model) ที่วัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยแบบงานวิจัยที่มีนักวิจัยต่างประเทศพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันการวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัยยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ซึ่งการวิจัยในระดับนานาชาติต้องการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ ระบุตัวแปรที่สนับสนุน (facilitators) และตัวแปรที่เป็นอุปสรรค (barriers) ต่อการใช้ประโยชน์วิจัย (Parahoo, K., 2001; Kim, K., 2005) มีการพิจารณาทั้งตัวแปรส่วนบุคคลที่สำคัญ (individual determinants) (Estabrooks และคณะ, 2003, 2005) และปัจจัยที่ไม่ใช่ส่วนบุคคล อันได้แก่ ปัจจัยเชิงบริบท (contextual factors) ปัจจัยเชิงองค์กร (organizational factors) ปัจจัยกลไกเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยและผู้ใช้ประโยชน์วิจัย (linkage mechanism factors) ปัจจัยการเผยแพร่งานวิจัย (dissemination factors) (Landry, Amara & Lamari, 1998, 2003) เป็นต้น การวิเคราะห์ตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องนี้ มีการวัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยเป็นการศึกษาตั้งต้น ทั้งการวัดตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยแบบโดยรวมและจำแนกรูปแบบการใช้ และการวัดตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยจาก

ลำดับในขั้นตอนการใช้ มีการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) (Rogers, 2000) และการวิเคราะห์ถดถอย (regression analysis) (Landry, Amara & Lamari, 1998, 2001; Milner, F. M., Estabrooks, C. A. Humphrey, C., 2004) เมื่อวิทยาการวิจัยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีความก้าวหน้าขึ้น จึงมีการใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model) ได้แก่การพัฒนาโมเดลการวัด (measurement model) ที่พิจารณาตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยเป็นตัวแปรแฝง (Estabrooks, 1998) และวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยต่อการใช้ประโยชน์วิจัย (Estabrooks, 1999; Estabrooks และคณะ, 2003) เข้าสู่ยุคของความพยายามในการพัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัย มีการพัฒนาโมเดลในศาสตร์สาขาต่างๆ ทั้งสาขารณสุขศาสตร์ (Estabrooks, 1998) การตลาด (Berry, S., et al., 2002) การตลาดการท่องเที่ยว (Yaman, H. R., 2000) เป็นต้น ในปี 2005 Bailey และ Melton ได้ทำการปริทัศน์งานวิจัยเกี่ยวกับโมเดลหรือรูปแบบการใช้ประโยชน์วิจัยของสถาบันอุดมศึกษาพบว่า มีความพยายามในการพัฒนาโมเดลหรือรูปแบบการใช้ประโยชน์วิจัยในงานวิจัย การเกษตร สังคมศาสตร์ประยุกต์หรืองานวิจัยนโยบาย วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิศวกรรมและเทคโนโลยี

แม้ในระดับนานาชาติจะมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยหลายๆ แบบในบริบทที่หลากหลายก็ตาม (Sabastier, 1978; Beyer และ Trice, 1982; Bozeman, 1986; Humerman, 1987; Webber, 1987; Lester และ Wilds, 1990; Lester, 1991; Oh, 1996, 2000, Estabrooks, 1998; Landry, Amara และ Lamari, 1998, 1999, 2001; Stetler, 2003) แต่ยังไม่มียุคใดที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป โมเดลที่สำคัญ คือ Estabrooks (1998) ได้พัฒนาโครงสร้างเชิงมโนทัศน์การใช้ประโยชน์วิจัย วัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยจากความถี่ของการใช้โดยรวมและจำแนกตามการใช้ประโยชน์สามประเภท แต่ไม่ได้เป็นโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยที่มีตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ ในขณะที่ Landry, Amara และ Lamari (1998, 1999, 2001) พัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยที่มีตัวแปรเชิงสาเหตุเข้ามาในโมเดล แต่ก็วัดเฉพาะค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวมจากลำดับในขั้นตอนการใช้ และโมเดลที่พัฒนาเป็นโมเดลในรูปสมการถดถอยเชิงเส้นและสมการถดถอยโลจิสติกและไม่ได้พัฒนาในบริบทของผู้ใช้ประโยชน์วิจัยทางการศึกษา

งานวิจัยด้านการใช้ประโยชน์วิจัยอย่างจริงจังนั้น มักได้รับความสนใจในงานที่เป็นวิทยาศาสตร์ หรือเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นการค้นคว้าเป็นนัยผลไปใช้แก้ไขปัญหาในงาน แต่งานวิจัยการใช้ประโยชน์วิจัยทางการศึกษาโดยเฉพาะนั้น ยังไม่มีการดำเนินการเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยทางการศึกษา ที่ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการพัฒนา โดยทำการวัดผลและวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การเสนอแบบจำลองที่มีประสิทธิภาพ ให้สารสนเทศอธิบายความซับซ้อนของการใช้ประโยชน์ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ประกอบในการจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดการใช่งานวิจัยทางการศึกษาได้ดีขึ้น

ในเชิงการพัฒนาวิธีวิทยาการวิจัยของโมเดลในประเด็นการใช้ประโยชน์วิจัยทางการศึกษา (education research) ผู้วิจัยตั้งต้นที่โมเดลการวัดของ Estabrooks ในปี 1998 ที่พัฒนาจากโมเดลซิมเพล็กซ์และโมเดลสาเหตุร่วม ซึ่ง Estabrooks ได้นำแนวคิดการวัดตัวแปรแบบตัวแปรแฝง (latent variable) เข้ามาแล้ววิเคราะห์ด้วยโปรแกรมลิสเรล ตัวแปรดังกล่าวถูกวัดด้วยแบบสอบถามที่วัดต่อเนื่องกัน 4 ครั้ง เพื่อดูผลของพัฒนาการความรู้ความเข้าใจในการสะท้อนข้อมูลการใช้ประโยชน์จากคำถามกระตุ้นพร้อมตอบ (prompt questions) และ

การให้นิยามพร้อมยกตัวอย่างการใช้ประโยชน์วิจัย ที่วางไว้ระหว่างการวัดค่าตัวแปรประโยชน์วิจัยโดยรวมครั้งที่ 1 และ 2 และระหว่างการวัด 4 ครั้ง แล้วดูผลส่งต่อกันแบบลูกโซ่ซึ่งมีสมมุติฐานจากแนวคิดโมเดลซิมเพล็กซ์ แต่ Estabrooks ยังไม่ได้ประยุกต์แนวคิดแบบโค้งพัฒนาการ (Growth curve) มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบกับมีงานวิจัยทำการศึกษาค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์ที่วัดค่าโดยรวมที่มีการหาตัวแปรอิสระและความสัมพันธ์เชิงเส้น (Estabrooks, 1999, 2003; Landry, Lamara, Amari, 1998, 1999, 2002) ทำให้ผู้วิจัยต้องการพัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัย โดยเริ่มจากการผสมผสานโมเดลการวัดแบบซิมเพล็กซ์และแบบสาเหตุร่วม เป็นโมเดลการวัดแบบผสมซิมเพล็กซ์-สาเหตุร่วม (simplex-common cause mixed model : SCMM) ของการใช้ประโยชน์วิจัย และประยุกต์การวิเคราะห์โค้งพัฒนาการ (Latent growth curve : LGC) เข้ามาวิเคราะห์โมเดลการวัดแบบแรกเป็นโมเดลการวัดโค้งพัฒนาการ (latent growth curve model : LGM) ของการใช้ประโยชน์วิจัย แล้วพัฒนาจากโมเดลการวัดไปสู่โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship model) พร้อมวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยกับตัวแปรสาเหตุ (causal variables) ในรูปโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear structural relationship model) ที่มีการวัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยผสมผสานพหุวิธี คือ การวัดค่าโดยผลรวม การวัดค่าจำแนกรูปแบบการใช้ และเป็นการวัดค่าแบบพหุตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนของกระบวนการใช้ และเป็นการวัดซ้ำหลายครั้งเพื่อการวิเคราะห์ระดับและอัตราพัฒนาการตามการวิเคราะห์โค้งพัฒนาการ

สำหรับผู้ใช้ประโยชน์วิจัย (research users) มีทั้งกลุ่มผู้ใช้ระดับผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบาย และกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นผู้ผลิตงานวิจัยเอง (researchers as users) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่มีความสำคัญ เพราะงานวิจัยที่จะได้รับการใช้นั้นต้องเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ ผู้ผลิตงานวิจัยจึงต้องเป็นนักใช้ประโยชน์งานวิจัยที่เฉียบคมและเป็นนักใช้ประโยชน์ที่มีศักยภาพ เพื่อผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงขึ้นไป ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยสนใจการใช้ประโยชน์วิจัยของกลุ่มผู้ผลิตงานวิจัยในบริบทการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาหลักในการผลิตบัณฑิตและผลิตงานวิจัยคุณภาพ เนื่องจากในยุคสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ปัจจุบัน ทุกประเทศทั่วโลกต่างแข่งขันกันด้วยความรู้ และภูมิปัญญา ทำให้แต่ละประเทศมีการศึกษาวิจัย สร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงต้องปรับตัว แสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัยตลอดเวลา เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถภาพทางการเรียนรู้และการวิจัยให้ได้มาตรฐานระดับโลก สามารถสร้างงานวิจัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและสามารถใช้งานได้จริง มีการบริหารและจัดการงานวิจัยให้สามารถผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพ และเกิดผลต่อการนำงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามวรรคสามแห่งมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ว่า "...สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม" ซึ่งภารกิจนี้จะเป็นจริงได้ สถาบันและตัวบุคคลระดับอุดมศึกษาจะต้องได้รับประโยชน์จากระบบวิจัยในมหาวิทยาลัยที่จะสามารถใช้ศักยภาพของตน ทั้งที่เป็นศักยภาพส่วนบุคคล และศักยภาพในเชิงพลังทวีคูณ (synergy) จากการทำงานเป็นทีม สามารถทำประโยชน์แก่สถาบันและสังคมภาพรวมมากขึ้น

การพัฒนาาระบบวิจัยในมหาวิทยาลัยให้เข้มแข็งและประกอบเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศ ถือเป็นรากฐานสำคัญสู่การสร้างยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติให้ประสบผลสำเร็จ อาศัยการปฏิรูประบบวิจัยระดับมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดพลังทวีคูณระหว่างการศึกษาการปฏิบัติภารกิจด้านการวิจัยกับการปฏิบัติภารกิจด้านอื่นๆ เป็นแนวคิดสำคัญ เพื่อนำไปสู่การทำหน้าที่ของมหาวิทยาลัยได้ตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการ สถาบันวิจัยที่พึงประสงค์ คือสถาบันที่มีขีดความสามารถสูงขึ้นตามเวลาของการดำเนินการ ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสูงขึ้น ก่อผลกระทบต่อสังคมมากขึ้น สิ่งสมประสงค์และองค์ความรู้ พัฒนานักวิจัยที่มีความสามารถสูง สิ่งที่สำคัญคือสถาบันจะต้องผลิตบัณฑิตระดับปริญญาเอก และระดับปริญญาโทที่เน้นการวิจัย ให้นักวิจัยของสถาบันเป็นผู้ที่มีความสามารถสูงและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ การดังกล่าวนี้ จะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เน้นการใช้ประโยชน์วิจัยเป็นตัวนำ (research utilization-focused management) ที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับนี้ ต้องหาแนวทางให้เกิดการใช้ประโยชน์วิจัยทั้งในการบริหารมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอน การผลิตงานวิจัย เป็นต้น ซึ่งวิจารณ์พานิช (2548) ได้เสนอบทบาทของมหาวิทยาลัยว่าไม่ควรเป็นแค่ "กรรมกร" ของระบบวิจัยหรือระบบความรู้ในระบบวิจัยโดยภาพรวมของประเทศ แต่ต้องเป็น "สมอง" ของระบบวิจัยหรือระบบความรู้ของประเทศให้ได้ด้วย และนำเสนอองค์ประกอบ 6 ประการที่จะทำให้มหาวิทยาลัยสามารถปรับระบบการวิจัยเชื่อมโยงเข้ากับระบบวิจัยประเทศได้ คือ 1) องค์ประกอบด้านนโยบาย 2) องค์ประกอบด้านการจัดการทุนวิจัยและการวิจัย 3) องค์ประกอบด้านหน่วยงานที่ทำงานวิจัย 4) องค์ประกอบด้านผู้ใช้ผลงานวิจัย 5) องค์ประกอบด้านระบบข้อมูล 6) องค์ประกอบด้านประเมินและติดตามผล ในองค์ประกอบด้านผู้ใช้ผลงานวิจัยนั้น นิสิตนักศึกษาที่เรียนรู้และฝึกฝนการวิจัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยควรได้รับการพัฒนาหรือพัฒนาตนเองขึ้นเป็น "ผู้ใช้ที่เฉลียวฉลาด" (intelligent user) รู้จักใช้ผลงานวิจัยและรู้จัก "ปรุงก่อนใช้"

จากสาระที่นำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้ประโยชน์วิจัยข้างต้น เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำวิจัยด้านการใช้ประโยชน์งานวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาระดับอุดมศึกษา ศึกษาสภาพและปัญหา รูปแบบการใช้ประโยชน์ และพัฒนาโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยทางการศึกษา โดยมุ่งศึกษาเพื่อตอบคำถามวิจัยดังต่อไปนี้

คำถามวิจัย

1. นิสิตบัณฑิตศึกษามีการใช้ประโยชน์วิจัยในรูปแบบใดบ้างและมีระดับการใช้มากน้อยเพียงใดในขั้นตอนการทำวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์
2. โมเดลการวัดประยุกต์การวิเคราะห์ใค้พัฒนาการการใช้ประโยชน์วิจัย 2 แบบ คือ โมเดลการวัดประยุกต์การวิเคราะห์ใค้พัฒนาการการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวมกับโมเดลการวัดประยุกต์การวิเคราะห์ใค้พัฒนาการการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวมที่เพิ่มตัวแปรแฝงการใช้ประโยชน์วิจัยจำแนกรูปแบบการใช้ โมเดลแบบใดมีความเหมาะสมและให้ข้อมูลสารสนเทศในการนำไปใช้ประโยชน์มากน้อยต่างกันอย่างไร
3. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีองค์ประกอบแฝงของการใช้ประโยชน์วิจัยเป็นอย่างไร ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์วิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาระดับอุดมศึกษามีอะไรบ้าง ผลการพัฒนาและทดสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการใช้ประโยชน์วิจัยได้ผลเป็นอย่างไร มีความแปรเปลี่ยนระหว่างสถาบัน ระดับหลักสูตรและกลุ่มสาขาวิชาหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและระดับการใช้ประโยชน์วิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเชิงบริบทและภูมิหลังแตกต่างกัน
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยที่ประยุกต์การวิเคราะห์โด่งพัฒนาการ 2 โมเดล คือ โมเดลการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวมกับโมเดลการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวมที่เพิ่มตัวแปรแฝงการใช้ประโยชน์วิจัยจำแนกรูปแบบการใช้
3. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการใช้ประโยชน์วิจัยและวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์วิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาทางการศึกษา พร้อมทั้งทดสอบความไม่แปรเปลี่ยน (invariance) ของโมเดลระหว่างกลุ่มนิสิตที่แตกต่างตามสถาบัน ระดับหลักสูตรและกลุ่มสาขาวิชา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหาในการการวิจัย การวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดและโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการใช้ประโยชน์วิจัย มีขอบเขตด้านเนื้อหาอยู่ที่การใช้ประโยชน์งานวิจัยทางการศึกษาเพื่อดำเนินการวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไปในสถาบันอุดมศึกษา พร้อมวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างกลุ่มที่แตกต่างตามสถาบัน ระดับหลักสูตรและกลุ่มสาขาวิชา

ขอบเขตของประชากร ประชากรคือนิสิตบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ประเภทจำกัดการรับที่มีคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์เปิดหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตแผนการศึกษาที่ต้องทำวิจัย (thesis or dissertation) เพื่อสำเร็จการศึกษา จำนวน 9,316 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1.1 รายชื่อและจำนวนนิสิตบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐที่มีคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์และเปิดหลักสูตรบัณฑิตศึกษาแผนทำวิจัยเพื่อสำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2548

ลำดับ	สถาบัน	ชื่อคณะ	จำนวนหลักสูตร	จำนวนนิสิต
1	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ครุศาสตร์	30	644
2	เกษตรศาสตร์	ศึกษาศาสตร์	21	869
3	ขอนแก่น	ศึกษาศาสตร์	26	201
4	เชียงใหม่	ศึกษาศาสตร์	16	400
5	ทักษิณ	ศึกษาศาสตร์	11	171
6	นเรศวร	ศึกษาศาสตร์	12	224
7	บูรพา	ศึกษาศาสตร์	18	1259
8	มหาสารคาม	ศึกษาศาสตร์	18	4006
9	ศรีนครินทรวิโรฒ	ศึกษาศาสตร์	28	1112
10	ศิลปากร	ศึกษาศาสตร์	17	214
11	สงขลานครินทร์	ศึกษาศาสตร์	11	216
รวม			224	9,316

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548, 2549)

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การใช้ประโยชน์วิจัย หมายถึง กระบวนการนำข้อค้นพบ ผลการวิจัย ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาเป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้ ประโยชน์วิจัยมีทั้งรูปแบบการใช้โดยตรง (ตัดสินใจใช้ในงานด้วยตนเอง) การใช้โดยอ้อม (เพิ่มความรู้ความเข้าใจ) หรือเพื่อชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตามหรือตัดสินใจ

การใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวม หมายถึง การใช้ประโยชน์วิจัยที่ผู้ใช้พิจารณาว่ามีการใช้โดยรวมๆ ไม่ได้จำแนกว่าได้ใช้ไปในรูปแบบใดบ้าง

การใช้ประโยชน์วิจัยจำแนกรูปแบบ หมายถึง การใช้ประโยชน์วิจัยที่จำแนกตามรูปแบบของการใช้งานงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ การใช้ประโยชน์วิจัยโดยตรง (เป็นเครื่องมือ) การใช้ประโยชน์วิจัยโดยอ้อม (เชิงมนทัศน์) การใช้ประโยชน์วิจัยเชิงชักชวน (เชิงสัญลักษณ์)

การใช้ประโยชน์วิจัยโดยตรง หมายถึง การใช้ข้อค้นพบ ผลการวิจัย ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อประกอบการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง (ตัดสินใจด้วยตนเอง) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การใช้ประโยชน์วิจัยเป็นเครื่องมือ

การใช้ประโยชน์วิจัยโดยอ้อม หมายถึง การใช้ข้อค้นพบ ผลการวิจัย ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้นเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการใช้ประโยชน์วิจัยเชิงมนทัศน์

การใช้ประโยชน์วิจัยเชิงชักชวน หมายถึง การใช้ข้อค้นพบ ผลการวิจัย ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเพื่อเป็นสัญลักษณ์ชักชวนให้ผู้อื่นคล้อยตามหรือตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการใช้ประโยชน์วิจัยเชิงสัญลักษณ์

โมเดลการใช้ประโยชน์วิจัย หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในรูปโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (structural equation model) ทั้งโมเดลการวัดและโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรที่เป็นสาเหตุกับตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยที่เป็นผล

โมเดลการวัด หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝง (latent variable) กับตัวแปรที่สังเกตได้ (observable variable) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้เพื่อวัดค่าตัวแปรแฝงที่ศึกษา

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สนใจศึกษาที่พิจารณาเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) กับตัวแปรที่พิจารณาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ (causal variables) สร้างขึ้นเพื่อศึกษาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุและตัวแปรตาม

การวิเคราะห์โค้งพัฒนาการ หมายถึง เทคนิควิเคราะห์อัตราพัฒนาการหรือความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรแฝงที่วัดจากตัวบ่งชี้ที่เป็นข้อมูลระยะยาว (longitudinal data) โดยมีการวิเคราะห์สมการความสัมพันธ์ของตัวแปรเพื่อประมาณค่าเริ่มต้น (initial) กับค่าความชัน (slope) ของตัวแปรแฝงที่สนใจศึกษา

โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงแบบความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนไม่เท่ากัน (latent growth curve model with unequal disturbance variance : UDV model) หมายถึงโมเดลพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงและผ่านคลายข้อตกลงเบื้องต้นที่ให้ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงไม่เท่ากันได้

นิสิตบัณฑิตศึกษา หมายถึง ผู้เรียนระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไปในหลักสูตรภาคปกติของคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นนิสิตที่ต้องดำเนินการวิจัยในรูปแบบการทำวิทยานิพนธ์ (thesis or dissertation) ตามหลักสูตรภาคบังคับเพื่อสำเร็จการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐประเภทจำกัดการรับ

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดล ด้วยตรวจสอบความตรง การทดสอบตัวแปรเชิงสาเหตุและวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยตั้งแต่โมเดลการวัดจนถึงโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีองค์ประกอบแฝงของนิสิตบัณฑิตศึกษาทางการศึกษา ผลวิจัยมีประโยชน์ดังนี้

ประโยชน์เชิงวิชาการ

(1) การพัฒนาวิธีการวัดและเครื่องมือวิจัยทั้งการวัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยโดยรวม การวัดค่าจำแนกรูปแบบตามรูปแบบการใช้ในแต่ละขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ และการวัดระดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการใช้ประโยชน์วิจัยในสภาพจริงและสภาพคาดหวังสามารถใช้เป็นแนวทางในการวัดค่าตัวแปรการใช้ประโยชน์วิจัยและตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการใช้ประโยชน์วิจัยในอนาคต

(2) การตรวจสอบความตรงโมเดลการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยด้วยการประยุกต์แนวคิดใฝ่พัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงวัดด้วยตัวบ่งชี้หลายตัวแบบความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนไม่เท่ากัน เข้ามาวิเคราะห์ในโมเดลการวัดการใช้ประโยชน์วิจัยวัดค่าโดยรวม และในโมเดลที่เพิ่มตัวแปรแฝงการใช้ประโยชน์วิจัยจำแนกตามรูปแบบการใช้ในแต่ละขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ นับเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะดังกล่าวครั้งแรกและเป็นการเปิดองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์และอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ตัวแปรในโมเดลการวัดระดับและอัตราพัฒนาการของการใช้ประโยชน์วิจัยของการวัดแต่ละครั้งในแต่ละขั้นตอน

(3) การพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของการใช้ประโยชน์วิจัย เป็นโมเดลที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษาอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งปัจจัยส่วนบุคคล 3 กลุ่ม คือ ด้านเจตคติและความเชื่อต่องานวิจัย ด้านความเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านวิจัย ด้านค้นหาสารสนเทศ ปัจจัยเชิงบริบท 3 กลุ่ม คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการปรึกษาวิทยานิพนธ์ ด้านทรัพยากรวิจัย และปัจจัยด้านประเภทงานวิจัยที่เป็นองค์ประกอบแฝง นับเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในบริบทของการศึกษาที่มีการศึกษาปัจจัยเกี่ยวข้องค่อนข้างครอบคลุมและสมบูรณ์ ช่วยให้สารสนเทศของผลวิจัยที่มีคุณค่าต่อการนำไปใช้ ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ถือเป็นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่แก่สังคมของประเทศไทย นับเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อผลกระทบเชิงลูกโซ่ (chain effect) เป็นทอดๆ ไป

(4) การวิเคราะห์กลุ่มพหุของโมเดลระหว่างสถาบัน ระดับหลักสูตรและกลุ่มสาขาวิชาจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการใช้ประโยชน์วิจัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ของการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการใช้ประโยชน์วิจัยระหว่างกลุ่มและสารสนเทศเชิงเปรียบเทียบต่อวงการวิชาการ

(5) การนำวิธีการประเมินความต้องการจำเป็นเข้ามาวัดและวิเคราะห์ตัวแปรในกลุ่มตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ ทำให้ทราบถึงระดับและลำดับความต้องการจำเป็นของปัจจัยแต่ละด้านต่อการใช้ประโยชน์วิจัยในบริบท

การทำวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์แนวความคิดการประเมินความต้องการจำเป็นเข้ามารวมในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อไปในอนาคต

ประโยชน์ต่อการนำไปใช้

(1) ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เรียนระดับบัณฑิตศึกษา ทางด้านการศึกษาในการนำงานวิจัยมาประกอบการเรียนรู้และพัฒนาวิทยานิพนธ์ได้มากยิ่งขึ้น อันจะมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพวิทยานิพนธ์ของสถาบัน

(2) ผลการวิจัยมีประโยชน์ต่อคณาจารย์และผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย ที่จัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ให้สามารถจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากร ให้เกิดสภาพแวดล้อมและปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของสถาบัน การเข้าถึงทรัพยากรวิจัยภายใน-ภายนอกสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(3) ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาที่สอนและเป็นทีปรีक्षा วิทยานิพนธ์จากการได้ตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับ การวัดและการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการนำงานวิจัยรูปแบบต่างๆ มาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาวิทยานิพนธ์ ทั้งด้านการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งเครื่องมือวิธีการรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล

(4) ผลวิจัยที่ได้สามารถแยกกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ควรได้รับการพัฒนา และ กลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีทักษะในการใช้ประโยชน์วิจัยออกจากกันได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อภาควิชา/สาขาวิชา คณะ สถาบันการศึกษา และ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการวางแนวทางและวิธีการในการพัฒนาองค์ประกอบด้านต่างๆ ให้ส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาให้องค์กรใช้วิจัยเป็นฐาน (research-based research) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้องค์การวิจัยของชาติยังได้สารสนเทศสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารทุนวิจัยและจัดการระบบวิจัยให้เกิดประโยชน์แก่การสร้างงานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ประโยชน์เชิงนโยบาย

(1) ผู้บริหารสถาบัน บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สาขาวิชาและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้สารสนเทศวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำนโยบายในการแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยให้มากขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของสภาวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยที่ต้องการให้งานวิจัยในปัจจุบันและอนาคตก่อผลในแง่การนำไปใช้ได้มากยิ่งขึ้น

(2) ผู้บริหารสถาบัน บัณฑิตวิทยาลัย คณะ สาขาวิชาและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้สารสนเทศวิจัยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการใช้ประโยชน์วิจัยของนิสิตนักศึกษาทางการศึกษา ทั้งปัจจัยในสภาพจริง ปัจจัยในสภาพคาดหวังและทราบระดับความต้องการจำเป็นของปัจจัย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาเร่งด่วน และจัดทำนโยบายส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยแต่ละด้านให้ถูกต้อง เพียงพอและเหมาะสม สอดคล้องต่อความต้องการจำเป็นของนิสิตนักศึกษาต่อไป